

Любов ЯНЦУР

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної
освіти імені проф. Т. І. Поніманської
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0009-0009-9978-6202
e-mail: lybovyan1@ukr.net

РОЗВИТОК У ДОШКІЛЬНИКІВ ЗДІБНОСТЕЙ ДО СПРИЙНЯТТЯ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКОГО ЖИВОПИСУ

Анотація. У статті висвітлено проблему розвитку у старших дошкільників здібностей до сприйняття творів українського живопису. На основі аналізу літератури розкрито сутність живопису та його жанрове розмаїття, а також окреслено можливості застосування цього виду мистецтва в освітньому процесі закладу дошкільної освіти. Окрему увагу приділено психологічним аспектам дитячого сприйняття творів образотворчого мистецтва. Живопис схарактеризовано як найскладніший для розуміння вид образотворчого мистецтва, у зв'язку з чим роботу рекомендовано організовувати саме для з дітьми старшого дошкільного віку. Відмічено необхідність використання творів українського живопису, у яких відтворено картини рідної природи та близькі дитині предмети. Такі твори викликають позитивні емоції, живий відгук і резонанс. На основі вимог до добору творів живопису подано перелік робіт українських художників-живописців у жанрах натюрморту, пейзажу й портрета для використання в закладі дошкільної освіти. Детально описано шляхи розвитку здібностей старших дошкільників до сприйняття творів українського живопису. Обґрунтовано доцільність починати формування естетичного сприйняття з натюрморту, оскільки в ньому відсутній сюжет, здатний відволікати дитину від естетичного змісту картини. Зазначено, що у натюрморті зображено знайомі дітям предмети, а завдання педагога – допомогти побачити їх з нових, неочікуваних позицій. Ознайомлення з пейзажним жанром живопису здійснюється паралельно з натюрмортом, оскільки основою для сприйняття творів цих жанрів є безпосередні враження від відчуттів краси природи. Вказано, що сприйняття дошкільниками портретного жанру ґрунтується на враженнях від спілкування з людьми. Водночас рекомендовано використовувати динамічні портрети дітей, вписані в пейзаж або нескладний сюжет. Наведено приклади аналізу окремих творів українського живопису. З'ясовано методи і прийоми, які сприяють розвитку у дітей вміння сприймати твори українських живописців.

Ключові слова: український живопис, жанри живопису, натюрморт, пейзаж, портрет, здібності, естетичне сприймання, старші дошкільники.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави особливо важливим є питання формування національної ідентичності підрастаючого покоління, збереження та передачі культурних цінностей українського народу. Мистецтво є одним із найдієвіших засобів впливу на особистість. Воно формує емоційну сферу людини, її моральні якості, розвиває розум, почуття, уяву, допомагає побачити й оцінити красиве в навколишньому світі. У становленні особистості дитини та її моральному вихованні важливу роль відіграє емоційний розвиток. Образотворче мистецтво наочно демонструє дітям способи художнього втілення краси світу: образів природи, людей, історичних подій, казкових та побутових сюжетів. У Законі України «Про дошкільну освіту» (Закон України «Про дошкільну освіту», 2024) та в Базовому компоненті дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021) визначено завдання, що спрямовані на: формування у дітей перших уявлень про мистецтво, розвиток його сприйняття, уміння бачити красиве, розпізнавати естетичні ознаки об'єктів, переживати естетичні почуття, а також ознайомлення з такими видами образотворчого мистецтва, як живопис, графіка, скульптура, архітектура, декоративно-ужиткове мистецтво. Як зазначає Л. В. Шелестова, в основі знань про світ лежать різні образи, тому цінним джерелом інформації про навколишню дійсність є живопис. Художники за допомогою фарб створюють образи, відтворюючи світ, у якому ми живемо. Твір живопису можна розглядати як своєрідний текст, що за допомогою специфічних засобів описує реальність, і є зв'язком між відображеним світом та реальною дійсністю, яку пізнає дитина. Дошкільний вік найсприятливіший період для закладання основ естетичного сприйняття світу, формування ціннісних орієнтацій та національної свідомості дитини. Саме тому розвиток у дошкільників здібностей до сприйняття творів українського живопису є надзвичайно актуальним завданням сучасної дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблему естетичного виховання дітей дошкільного віку засобами образотворчого мистецтва розкрито у працях О. І. Давидової, у яких автор наголошує, що заклади дошкільної освіти використовують живопис не тільки для того, щоб ознайомити дітей із красою навколишнього світу, а й допомогти їм розвинути уяву, дрібну моторику, емоційний інтелект і здатність до самовираження (Давидова, 2018, с. 102). Живопис допомагає дітям навчитися розпізнавати кольори, форми, текстури, а також учить їх бачити красу в повсякденних речах. У закладі дошкільної освіти він стає частиною естетичного виховання, яке закладає основи для гармонійного розвитку особистості (Давидова, 2018, с. 124). Психологічні аспекти сприймання дошкільниками живопису висвітлено у дослідженні Р. В. Павелківа і О. П. Цигипало (Павелків, Цигипало, 2015). Мистецтвознавчі аспекти українського живопису ґрунтовно проаналізовано у наукових розвідках Д. Антоновича, О. Л. Біди, П. Білецького, О. Федорука, Т. Яблонської та ін. Теоретичні основи методики ознайомлення дошкільників з творами образотворчого мистецтва з'ясовано у працях Г. Л. Білецької, Р. М. Борщ., М. П. Гринишин, Г. В. Сухорукової, Л. М. Шелестової, Л. А. Янцур. Проте в названих наукових доробках автори орієнтувалися не

тільки на творчості українських художників, а й митців інших національностей. Тому питання відбору творів українських художників-живописців і ознайомлення з ними дітей дошкільного віку надзвичайно актуальне і потребує подальшого вивчення. В закладах дошкільної освіти немає наборів репродукцій картин сучасних художників-живописців і методичних рекомендацій щодо ознайомлення з ними дітей старшого дошкільного віку.

Мета статті – визначити шляхи розвитку у дітей дошкільного віку здібностей до сприйняття творів українського живопису.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уміння бачити твір мистецтва, розуміти зміст, відчувати його образи, перейматися почуттями і настроєм художника, потребує від глядача розвиненого естетичного сприйняття. Естетичне сприйняття - це глибокий і складний процес, здатність людини помічати прекрасне в житті, літературі, мистецтві.

Психолого-педагогічні дослідження, спостереження видатних педагогів підтверджують здатність дітей дошкільного віку до естетичного сприйняття та естетичних почуттів. Незважаючи на обмежені можливості дітей дошкільного віку щодо усвідомлення глибини, художнього значення, цілісності твору, процес сприйняття сприяє закріпленню образу в пам'яті та стимулює інтерес до подальшої взаємодії з мистецтвом.

Результати дослідження із сенсорного виховання засвідчили, що діти мають здатність до тонкого сприйняття форми, пропорцій, довжини, кольору. Експериментально доведено, що це лише передумова художнього розвитку. У низці досліджень обґрунтовано думку про те, що діти старшого дошкільного віку за цілеспрямованого навчання здатні сприймати і розуміти твори мистецтва, але цього вміння потрібно вчитися.

Досліджуючи сприйняття дітьми різних видів мистецтва, науковці довели їхню здатність емоційно сприймати задум художнього твору, елементарно розуміти художню мову. Більшість дослідників стверджують, що формування естетичних почуттів у дошкільнят має поєднуватися із образотворчою діяльністю, у процесі якої діти здатні передавати образи предметів, явища дійсності.

Інтерпретація творів живопису безпосередньо ґрунтується на індивідуальному життєвому досвіді людини. Психічний досвід зазвичай передбачає високу культуру сенсорного апарату і насамперед культуру зорового сприйняття, яке починається з елементарного осмислення, усвідомлення зображуваного. Найважливішою умовою розвитку простого сприйняття є формування спостережливості як свідомого та цілеспрямованого процесу. Розвиток спостережливості спирається на активну та різноманітну діяльність органів чуття, яку планомірно організовує педагог під час виховної роботи: у повсякденному житті, іграх, посильній праці та на заняттях. Завдяки такій діяльності свідомість дітей збагачується новими уявленнями, враженнями й переживаннями, що стають основою їхнього життєвого досвіду.

Важлива особливість художнього сприймання – його цілісність, тобто вміння сприймати не лише зміст, а й засоби, використані для змалювання

образу. Про те, що дошкільнята можуть сприймати засоби виразності (композицію, форму, колір), підтверджують численні дослідження. Чим чіткіше діти усвідомлюють, якими виражальними засобами користуються художники, тим глибше перед ними розкриється зміст твору, багатство думок і почуттів, відображених у ньому, і тим більше враження він справляє на дошкільнят. Під час розглядання творів живопису треба навчити дітей виділяти в творі головне, тобто сприймати його ідею. Важливо також розвивати вміння сприймати характерні деталі, ознаки предметів. Це допомагає глибше зрозуміти основний зміст твору.

Під час висвітлення цього питання ми спиралися на матеріали Г. В. Сухорукової і Л. А. Янцур, які викладені в підручнику «Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільньому навчальному закладі». Тут визначено завдання ознайомлення дошкільників з мистецтвом живопису та вимоги до добору творів живопису для ознайомлення з ними дітей.

Ознайомлюючи дошкільнят із мистецтвом живопису, педагог ставить такі **завдання**: розвиток естетичного сприйняття живопису; розуміння змісту живописного твору; розуміння засобів художньої виразності; розуміння почуттів, відтворених художником; формування ціннісного ставлення до живопису та вміння давати естетичну оцінку його творів; виховання морально-естетичних рис, інтересів і почуттів у процесі сприймання творів живопису.

З огляду на ці завдання визначають **основні вимоги**, яким мають відповідати твори живопису для ознайомлення з ними дошкільнят:

твір повинен бути реалістичним і високохудожнім;

за тематикою він має бути близьким до життєвого досвіду дитини і зрозумілим (дитина повинна мати певний обсяг знань про явища і предмети, зображені у творі);

твір повинен діяти на дитину емоційно, викликати в неї естетичні почуття; йому має бути властива предметність, конкретність;

використані художником засоби зображення змісту твору мають бути виразними, доступними і зрозумілими дітям (Сухорукова, Дронова, Голота, Янцур, 2020, с.209-210).

Саме таким вимогам відповідають твори українських живописців, оскільки вони відтворюють картини рідної природи та знайомі дитині побутові предмети. Такі образи викликають у дитини позитивні емоції та живий емоційний відгук. Розглядаючи питання добору творів живопису для дітей, Л. Шелестова наголошує, що мистецькі об'єкти слід добирати з урахуванням позитивного досвіду дитини та потенціалу їхнього емоційного впливу. Важливо, щоб тематика творів була доступною та пов'язаною з уявленнями дитини про світ. Добираються полотна, які відображають різні аспекти буття людини. Вони вирізняються яскравістю образів і зрозумілою художньою мовою, а також мають моральну складову. Обов'язково враховують кількість зображуваних об'єктів: їх має бути достатньо, аби діти могли помітити деталі та обговорити їх. На думку Л. Шелестової, для старших дошкільників слід добирати твори з елементами реалізму та імпресіонізму, які формують уявлення про реальний світ і викликають широкий спектр емоцій (Шелестова,

2021).

Живопис – найскладніший вид образотворчого мистецтва для сприйняття дошкільнятами, тому заняття щодо навчання дітей сприймати цей вид образотворчого мистецтва слід проводити з дітьми старшого дошкільного віку. У закладі дошкільної освіти живопис найчастіше представлений репродукціями картин. Дошкільнят можна ознайомлювати з такими жанрами живопису, як натюрморт, пейзаж, портрет, казковий та побутовий жанри.

Жанр натюрморту відкриває дитині красу речей, що оточують нас у повсякденні. Серед творів цього жанру варто звернути увагу на роботи сучасних митців, зокрема полотна М. Ведмідь «Перший бузок», О. Вілуск «Букет бузку на темному фоні», М. Калуцький «З бузком», «Весняні квіти», М. Ліщинська «Ромашки», Ю. Перепелкіна «Натюрморт з кавуном», «Натюрморт з виноградом», «Натюрморт з яблуками», «Груші», «З хризантемами», «Полунична насолода», «Кошик з черешнею», О. Шовкуненко «Натюрморт з кавуном» та ін.

Художня суть пейзажу полягає в тому, що художник розкриває не тільки його красу, а й ставлення людини до природи. Серед пейзажних творів можуть бути картини таких українських художників: А. Василькова «Зима», М. Глушенко «Зимовий день», «Відлига», О. Демиденко «Перший сніг», Ю. Нагулко «Золота осінь». «Літо», Ю. Пацан «Осінній ліс», «Рання весна», П. Чупис «Парк взимку», О. Щербаков «Осінь» та ін.

Портрет - це складний жанр, що потребує глибокого проникнення в образ. У позі людини, рисах її обличчя, повороті голови, костюмі, деталях навколишнього уважний глядач побачить і зрозуміє внутрішній світ героя, його духовний стан. Однак усе це можливо за наявності значного життєвого досвіду. Звісно, великої глибини розуміння не вимагають від дітей. З метою ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з портретним жанром доцільно використовувати такі твори українських художників: Н. Басараб «Дівчинка в маках», С. Лазарева «Мотанка», Ольга Сімонова «Літо й діти», О. Охупкін «Марійка», К. Трутовський «Одягають вінок», О. Харламов «Дівчинка з лялькою», А. Халтурін «Катруся і сонячний зайчик», Т. Дерій «Некликана гостя» та ін.

У сприйнятті картин казкового жанру за основу беруться враження дітей від прочитаних казок. Твори цього жанру живопису не слід отожднювати з ілюстративною графікою, коли одна казка може бути проілюстрована різними художниками. Твір живопису виконаний одним художником і зберігається в картинній галереї або музеї. Побутовий жанр розкриває життя, побут, традиції, звичаї, взаємини людей в різних життєвих ситуаціях.

У практиці роботи закладів дошкільної освіти напрацьовано методику використання художніх картин на заняттях з рідної мови, читання художньої літератури, ознайомлення з природою, довкіллям, з музики та малювання. Проте недостатньо використовувались картини українських художників. Нами було здійснено добірку картин українських художників, зокрема художників сучасного живопису. Основна мета – представити картину як твір мистецтва, сформувану у дітей естетичне сприйняття. З цією метою було дібрано

репродукції картин трьох жанрів: натюрморту, пейзажу та портрета. Вважаємо, що ознайомлення старших дошкільників з творами живопису для розвитку у них естетичного сприйняття слід починати з натюрморту. Доцільність такого шляху полягає в тому, що в натюрморті відсутній сюжет, який захоплює дітей і відволікає їхню увагу від естетичного змісту картини, а є тільки відомі дітям предмети. Завдання педагога - допомогти побачити ці предмети з нових, неочікуваних для них позицій. Демонструючи натюрморт на колективних заняттях та в ситуаціях індивідуального спілкування, доцільно орієнтуватися на безпосередні враження дітей від квітів, овочів, фруктів, предметів оточення, які вони бачили на попередніх заняттях, екскурсіях, виставках квітів тощо.

Цікавими для дітей будуть натюрморти Ю. Перепелкіної, де зображені кавуни, виноград, груші, яблука, О. Шовкуненка – букет айстр, розрізаний кавун, груша і виноград. На початку заняття вихователь дуже коротко може розповісти, як пишуть картини художники. Наголосити, що митці на своїх полотнах обов'язково про щось розповідають, тільки не словами, як у книжках, а фарбами. Їхні картини: веселі, радісні, смішні, задумливі, сумні. Найголовніше на картині художник зображає збільшено, розміщує попереду або посередині найяскравішими фарбами. Педагог може запропонувати дітям розглянути натюрморт і сказати, про що художник хотів розповісти. Під час заняття, спрямовуючи сприйняття дітей запитаннями та репліками, навчаємо їх цілісно бачити картину, помічати красу та неповторність зображених речей.

Надалі доцільно запропонувати дітям розглянути кілька картини на спільну тематику, виконаних в теплій і холодній гамі тонів, підводячи до сприйняття різних виражальних засобів, якими користуються художники (світло, колір, композиція). Наприклад, це можуть бути картини із зображенням яблук чи груш. У весняний період варто запропонувати метод порівняння творів на спільну тематику (наприклад «Бузок»), підкресливши індивідуальний стиль кожного митця та особливості використання ними художніх прийомів. Кожен художник писав бузок по-своєму. Наприклад, М. Ведмідь «Перший бузок» зобразив букет бузку на світлому блакитному тлі. В картині багато світла і тепла. Художник передає свої радісні почуття першим гілочкам бузку. О. Вілуск на полотні «Букет бузку на темному тлі» за допомогою різноманітних відтінків передає багатство колірної гами суцвіть. В картині мало світла. Проте від неї віє теплом. Художник поставив букет в затемненому куточку, щоб глядачі могли насолодитися різними відтінками фіолетового кольору. Картина написана в теплих тонах. Митець використовує різні відтінки фіолетового і рожевих тонів. На картині М. Калущького «З бузком» букет складається з білих і фіолетових гілочок бузку. Картина зображена на темному фоні і вона не така яскрава, як дві попередні картини. Кольори, які використав художник, спокійні, приглушені, неяскраві, холодніші.

Метод порівняльного аналізу картин дозволяє дошкільникам наочно диференціювати колірну палітру, варіативності композиційної структури натюрмортів та специфіку передачі настрою.

Зустрічі дітей із художниками, ознайомлення з процесом творчості, а також наочна демонстрація прийомів створення картин мають значний освітній

потенціал і справляють стійке враження у дитячій пам'яті.

Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з пейзажним жанром доцільно здійснювати майже паралельно з опануванням натюрморту, оскільки основою для сприйняття творів обох жанрів є безпосередні враження від споглядання природи. Добираючи пейзажні картини, слід враховувати пори року, певні сезонні зміни у природі. Зокрема в осінній період варто ознайомлювати дошкільників із творами живопису, присвячених осінній тематиці. Вчимо дітей сприймати художньо-образний зміст картини, використовуємо паралельне читання уривків поезії. Можна поєднати з музикою. Про осінь можна розглянути з дітьми картини І. Шишка «Осінь», О. Сльоти «Щедра осінь», Ю. Нагулко «Золота осінь», «Осінь», «Тарасова осінь», О. Шербакова «Осінь в парку» та ін. Кожен художник зображає осінь по-різному: І. Шишко зображає осінь в світло-жовтих кольорах, Ю. Нагулко – в золотих, О. Щербаков – в оранжево-червоних барвах, інші – в різнобарвній гамі. Саме багатство колориту стає ключовим джерелом натхнення для митців, що знаходить своє втілення у поліхудожньому просторі: образотворчому мистецтві, поетичних творах та музичних композиціях.

Зимовий період доречно використовувати для ознайомлення дошкільників із відповідною тематикою в пейзажному живописі. Можна запропонувати для розгляду з дітьми такі картини: О. Демиденко «Перший сніг», А. Василькова «Зима», М. Глущенко «Зимовий день», Т. Чупис «Парк взимку», О. Дідик «Мелодії зимового ранку» та ін. Зокрема, під час аналізу полотна М. Глущенка «Зимовий день» педагог ставить за мету формування навичок цілісного сприймання та глибокого емоційного переживання конкретно-чуттєвого образу природи. Застосовуючи ігровий прийом «Уяви подорож», вихователь пропонує дітям зануритися в атмосферу твору: «Сьогодні ми вирушимо на прогулянку до цього мальовничого куточка. Уважно подивіться на картину, щоб обрати відповідне вбрання. Уявіть, що ми подорожуємо: навколо засніжені кущі та дерева, під ногами поскрипує сніг, відчувається легкий морозець. Зупинимось на цій галявині (показує місце на картині) і розирнемося навколо... Що ж ви тут побачили?».

На наступному занятті можна розглянути кілька картин із зображенням зимового пейзажу: О. Демиденко «Перший сніг», О. Васянович «Зимовий ліс» (образ сплячого лісу), О. Дідик «Мелодії зимового ранку» (дерева, кущі в інії), М. Глущенко. «Зимовий день» (образ пробудженого лісу) тощо. Завдання: вчити бачити засоби виразності, за допомогою яких художник створює той чи інший образ зимового пейзажу. Відповідно до сезонних змін в природі можна розглянути картину М. Глущенка «Відлига», Ю. Пацана «Рання весна», Ю. Нагулко «Літо» та ін.

Сприймання дошкільниками портретного жанру ґрунтується на враженні від спілкування з людьми. У портреті діти насамперед сприймають зовнішні ознаки: красиве вбрання, динаміку поз, а іноді й емоційний стан героя – радість, сум, задуму. З огляду на це педагогічне завдання полягає в ретельному доборі творів портретного жанру для ознайомлення дошкільнят. Портрет має бути динамічний, інтегрований в пейзаж або нескладний сюжет. Цій вимозі

відповідають такі полотна, як К. Маковський «Діти тікають від грози»; П. Сингаївський «Літом. Діти в Карпатах», І. Іжакевич «Мама іде», К. Трутовський «Одягають вінок», О. Харламов «Дівчинка з лялькою», А. Халтурін «Катруся і сонячний зайчик», Н. Басараб «Дівчинка в маках», Т. Дерій «Некликана гостя», О. Сімакова «Літо і діти», С. Лазарева «Мотанка», О. Охупкін «Марійка» та ін.

Портрети доцільно виставляти в групі за 1-2 дні до заняття, щоб вихованці мали змогу самостійно розглянути твір. Такий підхід сприяє активізації емоційного відгуку та формуванню власного ставлення до побаченого. Ознайомлення з портретним живописом допомагає дітям помічати риси прекрасного в близьких людях.

Уміння сприймати натюрморт, портрет і пейзаж закладає підґрунтя для розуміння дітьми старшого дошкільного віку складніших жанрів, зокрема казкового та побутового, які варто використовувати під час навчання малюванню.

Розвитку в дошкільників вміння сприймати твори українських художників-живописців сприяють такі **методи і прийоми**:

ігрові: ефект сюрпризу; хто більше побачить у картині; хто назвебільше кольорів; відгадай назву картини; уявне входження в картину; дидактичні ігри: «Художній салон», «Виставка картин»;

словесні: розповідь про художника і його творчість; вікторини; читання творів художньої літератури, сюжет яких співзвучний з темою картини; мистецтвознавча розповідь; розповідь-зразок особистісного ставлення педагога до змісту картини, відтворених подій;

практичні: знаходження парних картин; оформлення тематичних виставок, куточка живопису та інтер'єру групи закладу дошкільної освіти репродукціями картин, створення альбомів, картинної галереї.

У процесі залучення дітей до живопису важливо синтезувати на заняттях різні види мистецтва, особливо на початковому етапі. Уміле використання музики, виразного читання посилює інтерес до живопису, пробуджує естетичні почуття дітей, підвищує емоційне сприйняття, поглиблене розуміння художнього образу.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, формування у дітей дошкільного віку здібностей до сприйняття творів українського живопису є основою залучення їх до скарбниці українського образотворчого мистецтва, розвитку у них патріотичних почуттів. Визначені нами шляхи удосконалення естетичного сприйняття творів живопису, підтвердили ефективність такого підходу.

Проблема активізації здатності дошкільників до сприйняття творів українського живопису потребує подальшого опрацювання в аспекті добору полотен різних жанрів. Наступний етап дослідження передбачає апробацію запропонованої методики, а також створення наочно-методичних посібників для практичних працівників щодо використання українського живопису для вироблення у дітей навичок сприйняття різних його жанрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Закон України «Про дошкільну освіту». (2024). (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 4059-IX від 19.11.2024) від 06.06. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>

Базовий компонент дошкільної освіти (нова ред.)(2021),/ авт. групи: О. М. Байерта ін.; під наук. кер. Т. О. Піроженко. Київ. 37 с.

Давидова, О. (2018). *Естетичне виховання дошкільнят засобами мистецтва*. Київ: Видавництво «Педагогічна думка». 256 с.

Павелків, Р., Цигипало, О. (2015). *Дитяча психологія: підручник*. 2-ге вид., випр. Київ: Академвидав. 398 с.

Сухорукова, Г., Дронова, О., Голота, Н., Янцур, Л. (2020). *Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі*. / За заг. ред. Г. В. Сухорукової. Підручник. 4-те вид. Київ: Видавничий Дім «Слово». 376 с.

Шелестова, Л. (2021). *Технологія «Світ у картинах художників»: ознайомлення дітей з творами живопису: метод. посіб.* Тернопіль: Навчальна книга Богдан. 108 с.

REFERENCES

Zakon Ukrainy «Pro doshkilnuosvitu». (2024). [Law of Ukraine «On Preschool Education»]. (Iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonom No. 4059-IXvid 19.11.2024) vid 06.06. 2024 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> [in Ukrainian]

Bazovyi component doshkilnoi osvity (nova red.) (2021). /avt. hrupy: O. M. Baiierta in. ; pidnauk. ker. T. O. Pirozhenko. Kyiv. 37 s. [in Ukrainian]

Davydova O. (2018). *Estetychne vykhovannia doshkilniat zasobamy mystetstva* [Aesthetic Education of Preschoolers through Art]. Kyiv: Vydavnytstvo «Pedahohichna dumka». 256 s. [in Ukrainian]

Pavelkiv, R., Tsyhypalo, O. (2015). *Dytiacha psykholohiia: pidruchnyk*. [Child Psychology: Textbook]. 2-he vyd.,vypr. Kyiv: Akademvydav. 398 s. [in Ukrainian]

Sukhorukova, H., Dronova, O., Holota, N., Yantsur, L. (2020). *Obrazotvorche mystetstvo z metodykoiu vykladannia v doshkilnomu navchalnomu zakladi*. [Fine arts with teaching methods in a preschool educational institution] / Za. zah. red. H. V. Sukhorukovoi. Pidruchnyk. 4-te vyd. Kyiv: Vydavnychi Dim «Slovo». 376 s. [in Ukrainian]

Shelestova L. (2021) *Tekhnolohiia «Svit u kartynakhk hudozhnykiv»: oznaiomlennia ditei z tvoramy zhyvopysu: metod. posib.* [Technology «The World in Artists' Paintings»: introducing children to works of art Ternopil]. Navchalnaknyha Bohdan. 108 s. [in Ukrainian]

DEVELOPMENT OF PRESCHOOLER'S ABILITIES TO PERCEIVE WORKS OF UKRAINIAN PAINTING

Liubov YANTSUR

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at prof. T. I. Ponimanska
Preschool Pedagogy and Psychology and Special Education Department,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0009-0009-9978-6202
e-mail: lybovyan1@ukr.net

Abstract. The article considers the problem of developing the abilities of older preschoolers to perceive works of Ukrainian painting. Based on the analysis of literature, a description of painting, its genres and the possibility of using it with preschool children are given; the psychological aspects of preschoolers' perception of works of fine art are revealed. Since painting is the most difficult type of fine art for preschoolers to understand, this work should be done with children of older preschool age. The need to use works of Ukrainian painting in working with children is noted, as they reproduce pictures of native nature, objects that surround the child, which are close and familiar to him; evoke positive emotions in the child, a lively response, and resonance. Based on the requirements for selecting works of art for familiarization with preschoolers, the work presents a list of works by Ukrainian painters in the still life, landscape, and portrait genres for working with children of senior preschool age in a preschool educational institution. The work describes in detail the ways of developing the abilities of older preschoolers to perceive works of Ukrainian painting. The need to familiarize children with works of art in order to develop their aesthetic perception, starting with a still life, is justified, since a still life lacks a plot that distracts the child from the aesthetic side of the picture. Here are depicted objects familiar to children and the teacher's task is to help them see these objects from new, unexpected positions. Familiarization with the landscape genre of painting is carried out almost in parallel with still life, since the basis for perceiving works of these genres is direct impressions from the perception of the beauty of nature. Preschoolers' perception of the portrait genre is based on the impression of communicating with people. These should be dynamic portraits of children, embedded in a landscape or a simple plot. Examples are given from the analysis of individual works of Ukrainian painting in these genres. Methods and techniques that contribute to the development of children's ability to perceive the works of Ukrainian painters have been identified.

Keywords: Ukrainian painting, painting genres, still life, landscape, portrait, abilities, aesthetic perception, children of senior preschool age.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2026 р

Стаття прийнята до друку після рецензування 28.03.2026 р.

Стаття опублікована 15.06.2026 р.